

юрид. наук : спец. 12.00.08 — Уголовное право и криминология; исправительно-трудовое право / А.П. Гриндорф. — М., 1977. — 18 с.

5. Нерсесян В.А. Ответственность за неосторожные преступления [Текст] / В.А. Нерсесян. — СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. — 223 с.

6. Михеев Р.И., Коробеев А.И. Проблемы «специальной вменяемости» и границы уголовной ответственности [Текст] / Р.И. Михеев, А.И. Коробеев // Вопросы борьбы с преступностью. — М. : Юрид. лит., 1983. — Вып. 39. — С. 35—43.

Т.О. Павлова,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри

**кримінального права, кримінального процесу та криміналістики,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова**

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРИМУСОВОГО ЛІКУВАННЯ У ЧИННОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Примусове лікування займає особливе місце у підсистемі «інші заходи кримінально-правового характеру», яке є однією з форм реакції держави на вчинене суспільно небезпечне діяння (злочин) [1, ст. 96].

Український законодавець у чинному Кримінальному кодексі України (далі — КК України) фактично відмовився від кримінально-правового інституту примусового лікування алкоголіків та наркоманів, що вчинили злочин. Якщо законодавець у ст. 14 КК 1960 р. чітко вказував на види захворювань, які дають підстави застосувати до особи заходи примусового лікування — алкоголізм та наркоманія, то у чинному КК України ці підстави об'єднуються у межах законодавчо невизначеного поняття «хвороба, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб». Аналіз чинного законодавства України не дає можливості чітко зробити висновок про те, які саме захворювання можна вважати такими, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб. В ст. 53 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р. № 2801-XII передбачено можливість застосування спеціальних заходів профілактики і лікування карантинних та соціально небезпечних захворювань. При цьому до соціально небезпечних захворювань віднесено: туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, СНІД, лепру, хронічний алкоголізм, наркоманію [2]. Тобто до соціально небезпечних захворювань віднесено не тільки інфекційні за-

хворювання, які можуть передаватися від одної людини іншій, але й ті захворювання, які не передаються від однієї людини іншій, але призводять до різних форм девіантної поведінки у суспільстві. Поняття «соціально небезпечне захворювання» та «хвороба що становить небезпеку для здоров'я інших осіб» не є тотожними за своїм змістом. Адже якщо хронічний алкоголізм та наркоманія відносяться до соціально небезпечних захворювань, то вони ніяк не можуть вважатися інфекційними, тобто такими, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб. В п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів медичного характеру та примусове лікування» від 03.06.2005 р. № 7 (далі — постанова ПВС України від 03.06.2005 р. № 7), передбачено, що примусовому лікуванню на підставі ст. 96 КК України підлягають незалежно від виду призначеного покарання лише особи, які вчинили злочини та страждають на хвороби, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб (алкоголізм та наркоманія до цих хвороб не належать, оскільки вони є соціально небезпечними захворюваннями) [3]. Отже, захворюваннями, які становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, є лише інфекційні захворювання. В ч. 2 ст. 28 закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р. № 4004-XII передбачено можливість застосування примусового лікування, за загальним правилом, тільки по відношенню до осіб, які хворіють на особливо небезпечні інфекційні захворювання [4]. Конкретні види таких захворювань передбачено у «Переліку особливо небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб», затвердженого наказом МОЗ України від 19.07.1995 р. № 133 [5]. Щоправда, в ч. 1 ст. 26 закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» вказується, що обов'язковому лікуванню підлягають також особи, хворі на інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом, незалежно від того чи відносяться вони до категорії небезпечних чи особливо небезпечних. Таким чином, формально ч. 1 ст. 96 КК України не дає прямих підстав застосувати примусове лікування до осіб, хворих на алкоголізм та наркоманію [6, с. 217]. Оскільки самостійної норми щодо примусового лікування осіб, що зловживають алкогольними напоями або наркотичними засобами, в чинному Кримінальному кодексі України не передбачено, суди виходять з цієї патової ситуації шляхом застосування до вказаної категорії осіб саме ст. 96 КК України.

Хронічний алкоголізм та наркоманія — соціально небезпечні захворювання, які не становлять небезпеки для здоров'я інших осіб. Така позиція вітчизняного законодавця та Пленуму Верховного Суду України представляється недостатньо обґрунтованою. З нею можна погодитися у тій частині, що алкоголізм та наркоманія не розгля-

даються як хвороби, які становить небезпеку для здорових осіб у випадках їх безпосереднього контакту з алкоголіками або наркоманами (тобто, не передається повітряно-крапельним, статевим шляхом і т. ін.). Поняття «інфекційні хвороби» є значно вужчим, ніж поняття «хвороби, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб», останнє потребує свого уточнення в межах ст. 96 КК України або у примітці до вказаної статті.

Згідно з чинним законодавством хронічний алкоголізм та наркоманія не відносяться до інфекційних хвороб, які передаються від заражених осіб здоровим і схильні до масового поширення, але це не дозволяє зробити висновок про те, що хронічний алкоголізм та наркоманія, які зумовлені хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання алкогольними напоями або наркотичними засобами, не належать до соціально небезпечних хвороб. При застосуванні примусового лікування, передбаченого ст. 96 КК України, мова має йти не лише про інфекційні хвороби, але й про хронічний алкоголізм та наркоманію.

Відсутність чіткої вказівки на можливість застосування положень ст. 96 КК України до хронічних алкоголіків, наркоманів значно ускладнює їх лікування. Разом з тим, окремі вчені продовжують вважати, що відповідно до ч. 1 ст. 96 КК України на примусове лікування можуть бути направлені особи, які хворі не тільки на алкоголізм або наркоманію, але й на токсикоманію [7, с. 235]. Такий висновок, як правило, ґрунтується на положеннях кримінологічних досліджень, які доводять, що зловживання різного роду психоактивними речовинами обумовлює вчинення різного роду правопорушень в тому числі і злочинів [8, с. 308–322].

Таким чином, примусове лікування — це інший кримінально-правовий захід державного примусу, відмінний від кримінального покарання та позбавлений кари, який застосовується судом поряд з призначеним кримінальним покаранням до осіб, які вчинили злочини та мають захворювання, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб (у тому числі особи, що страждають на алкоголізм та наркоманію), з метою їхвилікування від соціально небезпечного захворювання (або поліпшення стану їх здоров'я), профілактики цієї хвороби, а також запобігання вчиненню ними суспільно небезпечних діянь (злочинів).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. — Назва з екрана.

2. Основи законодавства України з охорони здоров'я від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>. — Назва з екрана.

3. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусове лікування [Електронний ресурс]: постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 р. № 7. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>. — Назва з екрана.

4. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: [Електронний ресурс]: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>

5. Перелік особливо небезпечних, небезпечних інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб, затверджений наказом МОЗ України від 19.07.1995 р. № 133 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=383>

6. Бурдін В. Поняття, підстави та правова природа примусового лікування / В. Бурдін // Вісник Львів. ун-ту. — Серія Юрид. — 2009. — Вип. 49. — С. 207—217.

7. Уголовное право Украины: Общая часть: учебник / [под ред.: В.А. Клименко, Н.И. Мельника.] — К.: Атика, 2002. — 448 с.

8. Иншаков С.М. Криминология: учеб. Пособ / С.М. Иншаков. — М.: Юриспруденция, 2000. — 432 с.

В.В. Палтека,

**студ. I курсу магістратури, спеціальність «Право»,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова**

**Науковий керівник: к.ю.н., доц. кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики Т.О. Павлова**

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Політика — це «мистецтво управління» державою, багатопланове явище, яке має багато форм свого прояву. Призначенням політики є визначення основних напрямів діяльності держави. Вона є складним та багатограним феноменом, оскільки проявляється в усіх сферах життя суспільства.

Наприклад, М.І. Матузов виділяє наступні види політики: внутрішня і зовнішня, соціальна, фінансова, екологічна і т.ін. Важливою